

Współczesna Czechosłowacja

SETNA ROCZNICA URODZIN ALOJZEGO JIRÁSKA 1851—1951

Uroczystości w Czechosłowacji.

W lipcu, sierpniu i wrześniu rb. odbyły się w Czechosłowacji wspaniałe uroczystości ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin wielkiego pisarza czeskiego, Alojzego Jiráska (1851—1951). Poprzedziła je i przygotowała¹⁾ dwuletnia przeszło rozległa, szeroko zakrojona tzw. akcja Jiráskowa, która pozostawała pod protektoratem prezydenta Republiki Czechosłowackiej Klementa Gottwalda, cieszyła się gorącym poparciem ministra Zdeňka Nejedlego oraz najwyższym współudziałem szerokich warstw społeczeństwa.

Na właściwy obchód jubileuszowy²⁾ złożyły się uroczystości w Litomyślu, w czeskim Teatrze Narodowym, w Hronowie i w Hvězdzie pod Pragą, nie mówiąc już o licznych innych manifestacjach społecznych.

Hronov—Litomyśl—Praga to trzy główne etapy w życiu i działalności twórczej pisarza. Hronov—miejsce rodzinne Jiráska, kraj dzieciństwa i pierwszej młodości oraz pierwszych zetknięć z ludem, przyrodą, tradycją. Owe najwcześniejsze wrażenia i przeżycia stały się dla niego bezcennym skarbem wspomnień, które znalazły później artystyczne odbicie w licznych jego pracach literackich. W Litomyślu spędził lat kilkanaście na stanowisku nauczyciela gimnazjalnego (od r. 1874) pisząc liczne dzieła, przepojone miłością kraju rodzinnego, ludu, przeszłości czeskiej i tradycji. — A potem przyszła Praga: długoletni, stały w niej pobyt: od r. 1888—1930 (do śmierci). „Stuwieżowa“ Praga ze swym ruchliwym i barwnym życiem wielkiego miasta nie dawała ciszy wiejskiej ani uroku pięknej przyrody, ale symbolizowała świetną przeszłość narodu czeskiego, wspaniały dorobek jego pracy, pilności, wytrwałości i starodawnej tradycji oraz żywo unaoczniała pisarzowi nowoczesną problematykę społeczną, w której widział powiązanie teraźniejszości z przeszłością i jednolity ciąg walki narodowej o sprawiedliwość, swobodę i wolność.

Uroczystości ku czci Jiráska miały charakter powszechny, narodowy. Okazało się, jak niezmierną cieszy się on popularnością i miłością, jak głębokie jest przywiązanie ludu czeskiego do mistrza i wychowawcy.

W Litomyślu, który stał się dla Jiráska drugą po Hronowie bliższą ojczyzną, odbyło się (8 lipca) uroczyste położenie kamienia węgielnego pod pomnik pisarza. Do zebranych tłumów przemówił minister Nejedlý, gorący wielbiciel i głęboki znawca Jiráska, podkreślając wielką siłę, żywotność i aktualność ideologii społecznej dzieł jego, w których odżyła w artystycznej formie czeska przeszłość i rewolucyjność, uzmysłowiona zwłaszcza w bohaterских postaciach Husa i Žižki.

¹⁾ O przygotowaniach tych informował czytelników „Przegląd Zachodni“ w nr 3/4 r. 1951.

²⁾ Liczne sprawozdania i omówienia pomieściła prasa czeska (np. „Lidové Noviny“ z dodatkiem „Kulturní Neděle“ w lipcu, sierpniu i wrześniu 1951), przynosząc informacje o przebiegu uroczystości.

Dnia 22 sierpnia odbyła się wielka uroczysta manifestacja w praskim Teatrze Narodowym (Národní Divadlo). Zebrali się tam przedstawiciele rządu, kultury i społeczeństwa, aby oddać hołd wielkiemu pisarzowi narodowemu i zamaniestować swoją dla niego wierność, miłość i solidarność. W uroczystości wzięli udział liczni delegaci zagraniczni, a wśród nich przedstawiciele Związku Pisarzy Polskich w osobach Ryszarda Matuszewskiego, Lucjana Rudnickiego i Gustawa Morcinka. Po zagajeniu przez rektora L. Štolla szef Wydziału Spraw Kulturalnych Kancelarii Prezydenta Republiki dr Franciszek Nečásek odczytał pismo prezydenta Gottwalda, po czym minister prof. Nejedlý w gorących słowach przedstawił charakter i znaczenie dzieła Jiráska, który obecnie święci swój wielki i niezwykły triumf: cały lud czeski oddaje głęboki hołd pisarzowi, który zawsze stał po jego stronie, bronił go przed uciskiem i krzywdą, a zarazem ukazywał jego siłę, wytrwałość i niezłomność w walce o prawdę i sprawiedliwość. Przemawiali potem reprezentanci zagraniczni, wśród nich delegat polski Ryszard Matuszewski (przemówienie to pt. „Hołd pisarzy polskich Al. Jiráskowi“ podała prasa w przekładzie czeskim); wygłoszono utwory na cześć pisarza (M. Pujmanowa, Fr. Branislav), a przewodniczący Związku pisarzy czeskich, Jan Drda, odczytał manifest pisarzy czeskich, którzy oddali hołd Jiráskowi i złożyli ślubowanie, że zawsze kroczyć będą za jego mistrzowskim wzorem, naśladować jego realizm i tworzyć dzieła bliskie ludowi, wnikaące w jego sprawy i dla ludu przeznaczone.

Dnia 23 sierpnia był Hronov. Wielka serdeczna manifestacja w rodzinnym mieście Jiráska, które odtąd ma się nazywać jego imieniem: Jiraskův Hronov. Były przemówienia przedstawicieli rządu (min. Kopecký, min. Pavlásek), pisarzy czeskich (J. Drda) oraz reprezentanta radzieckiego (Z. K. Nowgorodow), który mówił o znajomości Jiráska w Z. S. R. R. i o jego znaczeniu ogólnosłowiańskim.

W dniu 2 września nastąpiło otwarcie Muzeum Jiráska w Hvězdzie pod Pragę. Przemówił prezes Rady Ministrów Ant. Zapotocki, podkreślając niepożyte zasługi Jiráska w utrwaleniu i artystycznym zobrazowaniu rewolucyjnej postawy i tradycji narodu i ludu czeskiego, po czym dokonał aktu otwarcia Muzeum, będącego dokumentacją życia i działalności pisarza oraz dokumentacją czasów, które w swej twórczości literackiej upamiętnił. Stanie się ono świątynią, do której tłumnie pielgrzymować będą Czesi i Słowacy, by wspominać sławną przeszłość, krzepić się w uczuciach patriotycznych i z otuchą patrzeć w przyszłość. „Hvězda“, dawny letni pałacyk królewski (tak nazwana od oryginalnej architektury rozplanowanej w formie gwiazdy), zbudowana ongiś w czasach feudalizmu, po różnych zmiennych kolejach, przekształcona została w skarbnicę pamiątek narodowych i w miejsce pątnicze o wyjątkowo doniosłym znaczeniu i posłannictwie społecznym.

(s. w.)

PRZEGLĄD OSTATNICH WYDARZEŃ

Zmiany w najwyższych władzach republiki. W ciągu września dokonano reorganizacji najwyższych władz republiki drogą utworzenia szeregu nowych ministerstw i reorganizacji niektórych innych już istniejących. Zreorganizowano lub rozdzielono na wię-

cej resortów ministerstwa przemysłu ciężkiego i lekkiego, rolnictwa, handlu wewnętrznego, przemysłu budowlanego, pracy i opieki społecznej oraz przemysłu spożywczego.

Ministrami nowych lub zreorganizowanych resortów mianowani zostali